

WVD-Contact

Mededelingenblad van het
WOORDENBOEK VAN DE
VLAAMSE DIALECTEN

E-MAILADRESSEN VAN HET WVD
projectleiding :
Magda.Devos@ugent.be

redactie :
Tineke.DePauw@ugent.be
Veronique.DeTier@ugent.be
Jacques.VanKeymeulen@ugent.be

17e jaargang nr.1, juni 2003
Vakgroep Nederlandse Taalkunde
UNIVERSITEIT GENT

helemaal niets met het dialect van de betreffende plaats te maken. Wat we hier opsommen is dus eerder uitzondering dan regel.

Slot

Taalgebruikers kennen de kleine, maar opvallende, taalverschillen van hun burens en net die kleine verschillen geven aanleiding tot het maken van 'vriendelijke' spozinnetjes. Het kleine verschil wordt uitvergroot door herhaling en overdrijving. Tegelijk gebruikt men dergelijke zinnestjes ook om het eigen dialect te karakteriseren, en het voor buitenstaanders als onbegrijpelijk naar voren te brengen. Uit de uitgebreide materiaalverzameling is af te leiden dat de geïsoleerde dialectkenmerken meestal correct worden weergegeven. In een aantal gevallen overleven dergelijke spozinnetjes de kenmerken zelf: ze geven dan als het ware een ouder stadium van de taal weer. Dat kan omdat ze veelvuldig gebruik maken van overdrijving en herhaling, soms in rijmvorm. Dergelijke zinnestjes blijven daardoor lang in het geheugen van een taalgebruiker bewaard.

Veronique De Tier

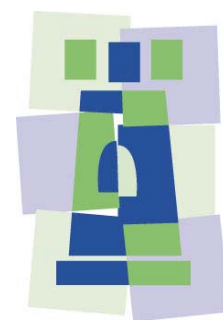
De voorbeelden zijn ontleend aan de artikelen uit *Het Dialectenboek 7: Aan taal herkend. Het bewustzijn van dialectverschil* (onder redactie van V. De Tier en R. Vandekerckhove - Stichting Nederlandse dialecten, Groesbeek, 2003, 360 blzn., ISBN 90 73869 07 2. Prijs: 15 euro).

De tekst van dit artikel is vooral gebaseerd op de ochtendlezing die prof. dr. J. Taeldeman op de Zevende Dialectendag in Middelburg gaf en op de regiobijdragen van Hugo Ryckeboer voor Frans-Vlaanderen, Reinhild Vandekerckhove voor West-Vlaanderen, Veronique De Tier voor Oost-Vlaanderen en Pau Heerschap voor Zeeuws-Vlaanderen.

Wie meer over dergelijke sjibbolets in Nederland en Vlaanderen wil weten, kan terecht in dat boek. Het kan worden besteld in de boekhandel, bij de Stichting Nederlandse Dialecten en bij de redactie van het WVD, Blandijnberg 2, 9000 Gent (09 264 40 79) – snd@mail.be

Van de redactie

In het voorjaar van 2003 heeft de nu driekoppige WVD-redactie o.l.v. Magda Devos gestaag verdergewerkt aan het 'Woordenboek'. Kathy Rys verliet de redactie en is nu tewerkgesteld op een wetenschappelijk project dat uitzicht biedt op een doctoraat. Ze houdt zich bezig met een onderzoek naar het Maldegemse dialect. Veronique De Tier is op 1 mei 2003 part-time streektaalconsulente geworden van de provincie ... Zeeland. Het is een primeur dat een Nederlandse

provincie een Vlaamse dialectologe in dienst neemt om zich met de dialecten bezig te houden. De publieke belangstelling voor dialecten is in Nederland erg groot; er bestaan heel wat verenigingen die allerlei activiteiten ontplooiën. Verschillende provincies hebben dan ook streektaalconsulenten in dienst genomen die allerlei initiatieven over dialect in goede banen moeten

leiden. In Vlaanderen zijn we zover nog niet. Wel is het zo dat de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland al meer dan 20 jaar een aanzienlijke subsidie geven aan het WVD. West-Vlaanderen heeft vorig jaar afgehaakt, maar we blijven hopen dat de West-Vlaamse provinciale overheid op haar beslissing terugkomt. Het voorjaar van 2003 stond sterk in het teken van het zoeken naar geld, om weer het peil van 2000 (5 redacteurs) te bereiken.

Zoals steeds vindt u bij dit nummer een aantal vragenlijsten. Ze gaan opnieuw over voeding en over het innerlijke van de mens. We hebben respectievelijk de groenten en de momentane gemoedstoestanden onder de loep genomen. Vul de vragenlijsten indien mogelijk in samen met een goede zegsman of zegsvrouw. Twee (of meer) weten altijd meer dan één.

Het is niet nodig om al de vragenlijsten tegelijk terug te sturen. Neem gerust je tijd, maar wacht ook niet al te lang, natuurlijk. We sturen de vragenlijsten samen op om portkosten te sparen. De vragenlijst over de gemoedstoestanden zouden we graag rond eind september terughebben; de aflevering over het innerlijke van de mens is immers in voorbereiding.

Kroniek over januari - juni 2003

De vragenlijsten die we vorige keer hebben meegestuurd, kwamen goed terug:

is het spotrijmpje of -versje waarin de bespotten kenmerken d.m.v. het rijm worden geaccentueerd, zoals we zien in dit voorbeeld uit de Denderstreek:

Zetja kientj

Oat de wientj

Of 't wetj blientj

(Zet uw kind uit de wind of het wordt blind)

Voorwerp van spot is hier de hierboven al genoemde moullering in dat gebied.

Een ander voorbeeld komt uit het Frans-Vlaamse Belle, waar in het versje ook de plaatsnaam wordt gebruikt:

Te Balle

Bachten de kapalle,

Verkoopt me' malk

Veur gald

(Te Belle achter de kapel verkoopt men melk voor geld)

Meestal zijn sjibbolets gewone zinnen waarin het bespotten kenmerk een paar keer herhaald wordt. Overdrijving en herhaling zijn vaste ingrediënten. Vrijwel alle hierboven genoemde voorbeelden zijn in deze rubriek onder te brengen. Een aantal andere Vlaamse voorbeelden zijn het Brugse *de malk stoat in de kalder* (de melk staat in de kelder) of *'k sloeg met mijnen iijrm tegen de kiijrck en ik kost in geen vieertien dagen wiijrken* (ik sloeg met mijn arm tegen de kerk en ik kon veertien dagen niet meer werken) uit Sinaai.

Soms kan je nauwelijks van een spotzin spreken; het sjibbolet bestaat dan uit een korte opsomming van enkele woorden waarin een of meer dialectkenmerken aan bod komen.

Denken we bv. aan het al eerder genoemde Kortrijkes *'n skoeëne skelle skeutelvlieës*; in de Denderstreek is *droa raa oaren in e penneke gekloesjt* (drie rauwe eieren in een pannetje geklutst) een veel gehoord sjibbolet en in Maldegem (op de grens tussen Oost- en West-Vlaanderen) wordt gelachen met de uitspraak van de *ij* met het sjibbolet *veuvenveuftig euzderen veuzen* (vijfenvijftig ijzeren vijzen).

En uiteindelijk komen we terecht bij de spotnamen: veelal een bijvoeglijk naamwoord, afgeleid van een plaatsnaam, gecombineerd met een zelfstandig naamwoord. In ons gebied kennen we o.a. de *Maldegemse papscheuters* (Maldegemse papschijters) en de *Ninoofse patakkers* (Ninoofse patatten). Een derde voorbeeld zijn de *Schuuënorse juikers* of de *Agemse jukers* (Schoonaardse of Oudegemse ja'kers), omdat men daar *ja* als *jui* of *ju* zou uitspreken.

Er bestaan overigens oneindig veel spotnamen voor inwoners van dorpen en steden in het hele Nederlandse taalgebied, maar de meeste daarvan hebben

een aantal voorbeelden van ingevulde vragenlijsten en toonde o.a. kaartjes over de vervoeging van 'ja' en 'nee'.

Dialectologisch werk van studenten

In 2003 diende Alien Debever haar lijvige licentiaatsverhandeling in over de woordenschat i.v.m. de kleding in West-Vlaanderen. Daarmee is alweer een belangrijk deel van de West-Vlaamse woordenschat voor het nageslacht bewaard.

De 7de Dialectendag in Middelburg

Op 22 maart 2003 organiseerde de Stichting Nederlandse Dialecten (SND) in Middelburg de 7de Nederlandse Dialectendag, met als thema 'Scherp gehoord: beeldvorming in de dialecten over taal en mens dichtbij en verder weg'. Ruim 300 dialectliefhebbers hebben deze dag bijgewoond. In het ochtendgedeelte sprak o.a. prof.dr. Johan Taeldeman over het centrale thema, nl. de spotzinnetjes en -

een muuze in de buuze, pakt ze druut, 't is de juune (er zit een muis in de buis, pak ze eruit, 't is de jouwe).

3. Afwijkende woorden

Zoals we hierboven lieten zien, is vooral de uitspraak populair in dergelijke zinnestjes: de fonologische sjibbolets scoren heel hoog. Lexicale (over woordenschat) en grammaticale (over woordvorming en zinsbouw) sjibbolets komen veel minder frequent voor. Een voorbeeld van een lexicaal sjibbolet is het Zeeuwse *Kiek, kiek, een kacheltje op de diek*. Eigenlijk is er in dit sjibbolet gecombineerde aandacht voor uitspraak en woordenschat: de aandacht wordt gevestigd op de uitspraak van de *ij*, maar ook het typische woord *kacheltje* (veulen), dat bij niet-Zeeuwen misschien wel in eerste instantie aan een verwarmingstoestel doet denken, wordt gebruikt om het zinnestje onverstaaubar te maken voor buitenstaanders. In Vlaanderen komt het woord *kachel* ook voor in West-Vlaanderen.

In Koewacht kent men een uitgebreidere variant om de Axelaars te bespotten, maar daarin vervalt wel het lexicale element *kachel*: *Kiek, kiek, 'nen Axeloar op d'n diek - Schiet 'm dôôd die vette klôôt - steek 'm in 'n kissie lijk 'n vissie* (kijk, kijk, een Axelaar op de dijk. Schiet hem dood, die vette klood, steek hem in een kistje zoals een visje).

Een ander Zeeuws voorbeeld is *bie ons tuus gooie de guus mee kluten over 't uus nae de puten in de dulve* (bij ons thuis gooien de kinderen kluiten over het huis naar de kikkers in de sloot): hierin staat niet alleen de uitspraak van de *ui* centraal, het gebruik van de dialectwoorden *dulf*, *puut* en *guus* maakt het zinnestje des te typischer en verhoogt ook weer de onverstaaubarheid.

In een deel van Zeeuws-Vlaanderen bespot men de typische Vlaamse woorden die in een aantal Zeeuwse grensdorpen gebruikt worden: *da mutteke stond achter de wjerre en 't rokelde mè zijn kodekke* (dat kalf stond achter de haag en schudde met zijn staartje).

In de streek van Geraardsbergen is het bekendste sjibbolet ongetwijfeld *mèn kaboesje ès in de marasje van 't skavol van de pisjemaastroote gevaln* (mijn muts is in de modder van de riool van de Buizemontstraat gevallen). Naast de typische woorden zoals *kaboesje* en *marasje*, speelt ook de mouillering in die woorden een grote rol.

Dergelijke zinnestjes met afwijkende woorden worden ook vaak als raadseltjes

verzendingskosten. In het boek staan de ochtendlezingen en de regio-verhalen: per regio is nagegaan welke spozinnen en -rijmpjes de taalgebruikers kennen. De auteurs hebben die zinnestjes in verband gebracht met de dialectkenmerken uit die regio's. Het levert boeiend materiaal op.

Een hoogtepunt voor de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek op die dag was de presentatie van het Supplement op het Woordenboek der Zeeuwse Dialecten (WZD), dat na een 10-tal jaar onderzoek het licht zag. Jacques Van Keymeulen, die advies gaf bij de redactie van het Supplement, schreef het Woord Vooraf.

Kees Martens (in typische klederdracht), voorzitter van de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek, met voor zich op tafel de overhandigingsexemplaren van het Supplement op het Zeeuwsch Woordenboek. Daarnaast nog enkele SND-bestuursleden: Siemon Reker, Ton van de Wijngaard en Har Brok.

Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen

Jacques Van Keymeulen volgde als adviseur enkele bijeenkomsten van de Wetenschappelijke Commissie van de Zeeuwsche Vereeniging voor

is die oude *sk-* bewaard. In Vlaanderen horen we hem o.a. nog in het Pajottenland en in de omgeving van de West-Vlaamse stad Kortrijk. In ons materiaal kwamen dus enkele zinnnetjes voor die deze Kortrijkse *sk-*uitspraak bespotten: 't *es 'n skande van die skone skorte te skeuren* (het is een schande (zonde) om die mooie schort te scheuren), of 'n *skone skelle skapevlees* (een mooie plak/snede schapenvlees). De inwoners van Kortrijk worden daarom ook wel eens *skeefskijters* (scheefschijters) genoemd.

Wegval van klanken blijkt een geliefd onderwerp te zijn in sjibbolets, en ook hiervan vinden we enkele voorbeelden in de omgeving van Kortrijk. De Kortrijkzanen laten immers de *-t* weg op het einde van een woord en worden daarom wel eens *letterfretters* (lettervreeters) genoemd. In *eure vin goa mè sinen oe en zinen on noa de pos achter gel* (haar vent gaat met zijn hoed en zijn hond naar de post om geld) en in *geef mie een broo of men on ga doo* (geef mij een brood of mijn hond gaat dood) wordt dit kenmerk dan ook vriendelijk bespot. Ook het weglaten van de eind-*n* blijkt het voorwerp van spot voor inwoners van Kortrijk: na een doffe *e* lieten zij vroeger de eind-*n* vallen (bv.: *petatte* (patatten)), een verschijnsel dat in de omringende dialecten niet voorkwam en -komt en ondertussen ook uit het Kortrijks verdwenen is. Vooral de inwoners uit het naburige stadje Menen duiden de Kortrijkzanen daarom graag aan als *ennebijters*. Enkele Frans-Vlaamse dorpen kennen hetzelfde verschijnsel en dat levert hen een vergelijkbare bijnaam op: *enne-eters*. In de buurt van Pitgam kent men het zinnnetje *naar Loberge ze beslaan peerden al lope* (Te Loberge beslaan ze de paarden al lopend) om dit verschijnsel te typeren. Ook in Gent valt de eind-*n* van werkwoorden en meervouden weg, zoals blijkt uit het gedurfde *een katte valt altijd op eur puute, ne Genteneire op zijn kluute* (een kat valt altijd op haar poten, een Gentenaar op zijn kloten).

Niet alleen op het einde van een woord vallen soms medeklinkers weg; in de westelijke helft van Oost-Vlaanderen verdwijnen een aantal medeklinkers of clusters (de *d*, *g*, *ng* en *w*) tussen een klinker en een doffe *e*. Dat resulteert in de streek van Deinze bv. in *ne kuil ââ ûû ôên* (een hoop oude hoge hoeden) of *nêên ââ ûû ôên* (negen oude hoge hoeden). Iets noordelijker, in de buurt van Eeklo, kent men *mèn èè èèrs èn èè èèrs* (mijn oude ouders hebben oude eieren)

Mouillering (*t,d,s,l* en *n* worden ugesproken als *tj,dj,sj, lj* of *nj*) is in ons gebied beperkt tot de Denderstreek: *zetja kientj oat de wientj of 't wetj blientj* (zet uw kind uit de wind of 't wordt blind) is een gekend rijmpje waarin dat kenmerk naar voren komt.

Het vervangen van een *k* tussen klinker en sjwa door een glottisslag wordt dan

over landbouwwoordenschat op 15 maart in Berlare en over dialect in familienamen voor de VVF op 5 mei in Gent.

Artikelen in de marge van het project

Jacques Van Keymeulen schreef 'Dialectische taalraadsels en spotzinnnetjes in Vlaams-Brabant'. In: De Tier V. en R. Vandekerckhove (reds.), *Het dialectenboek 7. Aan taal herkend. Het bewustzijn van dialectverschil*. Stichting Nederlandse Dialecten, Groesbeek (2003). blz. 247-259. Veronique De Tier was samen met Reinhild Vandekerckhove redacteur van dit boek, en schreef ook de bijdrage voor Oost-Vlaanderen: 'Al lank aa: Oost-Vlaamse spot- en visitekaartzinnnetjes' (blz. 261-292). Tineke De Pauw publiceerde samen met Joep Kruijzen en Jos Swanenberg in Taal en Tongval het artikel 'Volksgeneeskunde in bloemnamen. Het madeliefje en de sleutelbloem in de zuidelijk-Nederlandse dialecten'.

WVD-medewerker Gaby Van Huylenbrouck samen met de informanten van de gespreksgroep te Bellegem.

Bibliografie

De Cleene, M. En M.C. Lejeune; Compendium van rituele planten in Europa, Gent, 1999.

WNT = Woordenboek der Nederlandse taal, 's Gravenhage - Leiden 1863-1998.

Tineke De Pauw

Kent u onze website al? Op deze website vindt u alle informatie over het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten en onze zusterprojecten, het Woordenboek van de Brabantse Dialecten en het Woordenboek van de Limburgse dialecten. U kunt er meer lezen over dialectologie in het algemeen, er zijn een aantal sprekende dialectkaarten op terug te vinden en u kunt deelnemen aan een dialectkwisje.

Te vinden op: <http://fuzzy.arts.kuleuven.ac.be/rewo>

steeksala en *wilde sala*. Bij het eten kwam echter een medicinaal kenmerk duidelijk naar voren. Paardebloem heeft diuretische of vochtafdrijvende eigenschappen, en de gevolgen daarvan laten zich raden: *beddepisbloem*, *beddepisser*, *beddezeiker(bloem)*, *pisbloembotje*, *pisenlit*, *pisenlitbloem*, *pisplant*, *pissebed*, *pissebedder*, *pis(se)bloem*, *pisses(a)la*, *pissesalade*,

pistelit, *zeikebed*, *zeik(e)bloem*, *zeiker*, *zeikplaat*, *zeiks(a)la*, *zeiksalade* laten weinig aan de verbeelding over.

Omdat de bladeren van de paardebloem behoorlijk bitter zijn, werden de planten vaak onder een hoopje aarde bedolven. De bladeren werden zo gebleekt en waren zachter van smaak (een techniek die nu nog bij witloof toegepast wordt). Namen die nog van dit gebruik getuigen zijn *mol(le)salade*, *molleslabloem*, *molsla* en *molles(a)la*.

Naast het gebruik van de bladeren als salade, was ook de wortel van de paardebloem in trek. Gedroogd en gemalen kon die een vervangmiddel vormen voor cichorei of koffie, en werd ook in de geneeskunde aangewend. Bij Paque lezen we:

benamingen met *slaap*- interessant: *slaapbloem*, *slaapbot*, *slaapbol*, *slaapgoed*, *slaapkruid*, *slaaproos* en *slaaprust* komen voor bij de slaapbol; de klaproos wordt *slaapbloem*, *slaapbol*, *slaapkop* en *slaaproos* genoemd. Al deze benamingen hebben te maken met de slaapverwekkende stoffen die in de onrijpe zaaddozen van beide planten aanwezig zijn. Op verschillende manieren werden deze stoffen aangewend om kinderen beter te laten slapen. Eén techniek was de onrijpe zaaddoos in een doekje te wikkelen, en het kind daarop te laten zuigen. Andere waren de bereiding van slaapsiroop uit de zaaddozen, of het koken van de zaaddozen in melk. Die technieken waren niet zonder risico; er zijn verschillende meldingen van kinderen die uit zo 'n papaverslaap nooit meer ontwaakten.

3.3. Tabakskruiden

Tenslotte bekijken we nog enkele planten die een dialectbenaming met *tabak*-krijgen. Deze naam lijkt erop te wijzen, dat de bladeren van de plant gedroogd en gerookt konden worden. Bij sommige planten werd dat vanwege medicinale redenen inderdaad gedaan. Het blad van klein hoefblad (*Tussilago farfara*) bv., zou hoestwerend gewerkt hebben. Dodoens vertelt daarover:

1.3. Veldsla

Veldsla (*Valerianella locusta*) is de enige echt wilde inheemse plant die tegenwoordig ook op grote schaal voor consumptie gekweekt wordt. Het is een laag plantje met een rozet van spatelvormige blaadjes. Deze blaadjes zijn zeer smakelijk en erg winterhard; de plant wordt bijgevolg vooral als wintersla gegeten. In het wild komt ze vooral in West-Vlaanderen nog voor, de benaming *veldsalade* verwijst naar de standplaats. De Bo en Paque geven *kraaksalade* op, waarschijnlijk vanwege de kroktheid van de blaadjes. In Zeeuws-Vlaanderen zou de benaming *vette kous* gebruikelijk zijn, dit sluit aan bij Noord-Nederlandse woorden als *vetsla*, *vette kers*, *vette kous*, *vette kool* en *vettik*. De blaadjes van echte wilde veldsla of buiten gekweekte planten voelen inderdaad vet aan (in tegenstelling tot de snel opgekweekte kasplanten), vandaar deze benamingen. De meest algemene naam ten slotte is *koornsla*; deze benaming kreeg de plant omdat ze veel tussen het winterkoren, meestal rogge, te vinden was.

1.4. Zeekraal

Een wilde groente die enkel langs de kust geregeld geconsumeerd werd (en wordt), is de zeekraal. Er bestaan verschillende soorten binnen het geslacht zeekraal (*Salicornia*), maar allemaal zijn ze klein, met dikke, vlezige, vertakte stengels. Het zijn deze stengels die gegeten worden, soms als sla, maar ook vaak gestoofd of ingelegd. Oorspronkelijk was zeekraal een echte 'armengroente', maar door de zeldzaamheid wordt ze tegenwoordig vooral als delicatessen verkocht. In Vlaanderen komen naast de benaming *zeekraal* slechts twee andere voor. *Zeesala* verwijst naar het gebruik als sla; *zouterik* is een duidelijke verwijzing naar de zoute smaak van het gewas.

2. Wilde planten als toekruid in de keuken

Bij een aantal wilde planten vonden we verwijzingen naar het gebruik als toekruid in de keuken. Ze worden niet afzonderlijk klaargemaakt, maar worden gebruikt om andere gerechten op smaak of kleur te brengen.

2.1. Boerenwormkruid

Een plant die ook nu nog behoorlijk bekend is vanwege haar gebruik als toekruid in de keuken, is het boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*). Het kruid werd medicinaal gebruikt vanwege zijn wormverdrijvende eigenschappen, zoals blijkt uit de benamingen *boererupsekruid*, *boereworm*, *boerewormkruid*, *wormkruid*, *wormpoeder* en *wormzaad*. De dialectwoorden *meuziekruid*, *muggekruid* en *vlooiënbloem* verraden bovendien het gebruik als ongediertewerend middel. Het populairste benoemingsmotief was echter het gebruik van boerenwormkruid als

WVD - CONTACT

JG 17, NR. 1, JUNI 2003

Redactie en typografie:

T. De Pauw, V. De Tier, M. Devos, J. Van Keymeulen

INHOUD

Van de redactie	1
Kroniek over januari - juni 2003	1
onder andere aandacht voor :	
- Voortgang van de redactie	2
- Medewerkersbijeenkomsten	2
- Dialectologisch werk van studenten	3
- De 7de Dialectendag in Middelburg	3
- Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen	5
- De Taalkamer	6
- Voordrachten door de WVD-redactie	6
- Artikelen in de marge van het project	7
Zeiksala met vette kousen: smakelijk!	8
Hout, zout, boter en smout: dialectbewustzijn in Frans-, West-, Zeeuws- en Oost-Vlaanderen	17
Overzicht afleveringen WVD	25
Woordenboek van de Vlaamse Dialecten Blandijnberg 2 9000 Gent tel.: 09/264.40.79 fax : 09/264.41.70	
Verantwoordelijke uitgever : M. Devos, Blandijnberg 2, Gent	

Overzicht afleveringen WVD

!!!NIEUWE PRIJZEN VANAF 01-02-2002 (verzendingskosten niet inbegrepen)

Inleiding met klankpatroon van de Vlaamse Dialecten, 138 blz.	11 euro
Deel I : Landbouwwoordenschat	
- Akkerland en weiland (240 blz.)	16 euro
- Behuizing (227 blz.)	16 euro
- Het erf (204 blz.)	16 euro
- Ploegen (174 blz.)	16 euro
- Rund 1 (256 blz.)	21 euro
- Spitten, eggen, rollen (132 blz.)	16 euro
- Bemesting (110 blz.)	16 euro
- Waterhuishouding (260 blz.)	16 euro
- Rund 2 (435 blz.)	30 euro
Alles van deel I samen :	145 euro
Deel II : Niet-agrarische vaktalen	
- De mandenmaker (99 blz.)	8 euro
- De strodekker (40 blz.)	4 euro
- Handspinner en touwslager (59 blz.)	5 euro
- De kuiper en de hoepelmaker (135 blz.)	12 euro
- De molenaar (476 blz.)	40 euro
- De timmerman en de meubelmaker 1 (376 blz.)	30 euro
De 6 afleveringen van deel II samen :	90 euro
- De zeevisser (815 blz.)	37,18 euro
(te bestellen bij Nationaal Visserijmuseum, Pastoor Schmitzstraat 5, 8670 Oostduinkerke)	
Deel III : Algemene woordenschat	
- Vogels (277 blz.)	20 euro
- Land- en Waterfauna (313 blz.)	22 euro
NIEUW!!! - Flora (672 blz.)	40 euro
met medewerkerskorting (stempel op bestelformulier) :	30 euro
Alles van deel III samen :	75 euro
!!Alles van deel I,II en III samen (behalve de zeevisser):	275 euro

Bij elk boek hoort ook een Wetenschappelijk Apparaat, dat afzonderlijk gepubliceerd wordt. Medewerkers krijgen korting. Meer inlichtingen en prijzen : 09-264 40 79. De boeken zijn te bestellen bij drukkerij G. Michiels, Rietmusweg 96, 3700 Tongeren. Tel. 012-23 13 25.

WVD 137 Kleding 1 (december 2002): 109 vragen, 148 ingevulde lijsten

WVD 138 Kleding 2 (december 2002): 112 vragen, 138 ingevulde lijsten

Alle medewerkers worden hartelijk bedankt voor de moeite die ze zich hebben getroost.

Voortgang van de redactie

Landbouw

In 2003 werd de WVD-aflevering over "Het Paard 1" naar de Universitaire Stichting gestuurd voor publicatiesubsidie. In het najaar van 2003 zal die aflevering gepresenteerd worden, naar alle waarschijnlijkheid op 12 december in het Plattelandscentrum Meetjesland in Sint-Laureins (Oost-Vlaanderen).

Algemene Woordenschat

Het project over 'Het Lichaam' (Wildiersfonds) werd in 2003 van Kathy Rys overgenomen door Veronique De Tier en Jacques Van Keymeulen. Momenteel wordt er druk gewerkt aan het vullen van de database. Het parallelle project over 'Het Innerlijke' (FWO), dat uitgevoerd wordt door Tineke De Pauw, verloopt vlot. Voor dat project is men aan het einde van de invoerfase. Het beschikbare woordmateriaal is voor beide projecten zeer aanzienlijk.

Naar aanleiding van de presentatie van de Flora-aflevering vorig jaar, werd er een kleurenfolder gemaakt voor Fauna en Flora. Die folder werd (en wordt) naar belangstellenden, tijdschriften e.d. verspreid. We hopen daarmee de WVD-afleveringen meer bekendheid te geven.

Medewerkersbijeenkomsten

Op 15 maart 2003 was het de beurt aan West-Vlaanderen voor een medewerkersbijeenkomst. Een 50-tal West- en Frans-Vlamingen kwamen bijeen in Diksmuide om de stand van zaken bij het WVD te vernemen; voor de aanwezigen uit Frankrijk was simultaanvertaling naar het Frans-Vlaams voorzien door Hugo Ryckeboer. Tineke De Pauw hield een voordracht over de benamingen voor een aantal bloemen (klaproos, sleutelbloem, brandnetel, madeliefje enz.) en Gunther De Vogelaer over het zgn. SAND-project. De Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten (SAND, promotor: prof. Magda Devos) is een taalatlas die handelt over de dialectische zinsbouw. Gunther gaf

De ontvangtbalie tijdens de Dialectendag.

rijmpjes die in Nederland en Vlaanderen gebruikt worden. In het middagprogramma was er keuze: café-chantant, rondleidingen door Middelburg en een aantal workshops. Jacques Van Keymeulen demonstreerde er bv. de taalkamer.

Tijdens het ochtendprogramma van de Dialectendag sprak Professor Taeldeman over sjibboletvorming in de Nederlandse dialecten.

Op die dialectendag verscheen ook het 7de dialectenboek 'Aan taal herkend. Het bewustzijn van dialectverschil' (onder redactie van Veronique De Tier en Reinhold Vandekerckhove), met daarin de lezingen die op die dag werden gehouden en een aantal artikelen die allemaal handelen over zgn. dialectische spotzinnnetjes van het type *tê e ruut uut tuus en o trint rint trin* (= er is een ruit uit het huis en als het regent, regent het erin). Veronique De Tier is secretaris van de SND en had een groot aandeel in de organisatie van de dag. Het 7de Dialectenboek kan bij de redactie van het WVD of via snd@mail.be besteld worden. Het kost 15 Euro +

gepresenteerd: ze worden gebruikt om de onverstaaenbaarheid van het eigen dialect te demonstreren tegenover buitenstaanders.

4. Afwijkende woordvorming en grammatica

Grammaticale sjibbolets komen nauwelijks voor. We vonden slechts enkele voorbeelden: de Zeeuwse eilanden typeren Zeeuws-Vlaanderen met *'t land van ekik en egie*, een grammaticaal sjibbolet waarin de vrijwel verdwenen voornaamwoordverdubbeling op de korrel wordt genomen. Voornaamwoorden worden ook bespot in zinnnetjes waarin allerlei vormen van *wulder* en *gulder* voorkomen. Een voorbeeld ervan is *wujdre é gujdre zèn famiejde van ujdre* (wij en jullie zijn familie van hen). We noteerden voorbeelden in Zeeuws- en Oost-Vlaanderen.

In de streek van Oudenaarde wordt gelachen met de eind *-en* bij een aantal woorden (stofaanduidingen, woorden als *veulen*, *varken* en *hekken* en augmentatieven). Die eind-*en* moet daar plaats maken voor een *-ie*, zoals in *Peetie, doe 't ekkie toe of 't virkie luuëpt wië* (Petten, doe het hekken dicht of het varken loopt weg). Deze eigenaardigheid komt ook voor in het zuidoosten van West-Vlaanderen. We vinden het o.a. terug in een raadseltje over de scoutsleden van Harelbeke en Deerlijk. De vraag is wat ze nodig hebben aan uitrusting en het antwoord is:

In Harelbeke: paone brok, kajtoeten botten en sjetten kossen

In Deerlijk: panie brouk, katjoenie bodden en tjetnie kousen

(ribfluwelen (*panen*) broek, caoutchouc laarzen (*botten*) en wollen (*sajetten*) kousen).

Deze twee dorpen liggen vlak bij elkaar in een overgangsgebied tussen het Oost- en West-Vlaams. In dit raadseltje zitten dan ook heel wat typerende kenmerken. De *-ie* voor *-en* is er slechts één van. Er wordt ook gespot met de uitspraak van de *oe* voor bv. een *k* (*brouk* i.p.v. *broek*) en de tenuisverschuiving komt voor in *bodden* (de *t* wordt tussen een klinker en sjwa vervangen door de stemhebbende tegenhanger *d*).

Het is duidelijk dat niet alleen in de sjibbolets die de woordenschat bespotten, maar ook in de groep die grammatica en woordvorming bespot er tegelijk ook uitspraak-eigenaardigheden aan bod komen.

5. Hoe zien sjibbolets eruit?

Spotrijmpjes of -zinnnetjes kunnen allerlei vormen aannemen. De uitvoerigste vorm

Dialectonderzoek. Aangezien het Supplement nu af is, is een adempause in de dialectologische opvragingen wenselijk. Er zullen nu een aantal vragenlijsten over voornaamgeving naar het informantennetwerk uitgestuurd worden.

Taalkamer

Het WVD verleende zijn medewerking aan de oprichting van de zgn. Taalkamer in het Huis van Alijn (voorheen: Museum voor Volkskunde) in Gent (Kraanlei 65). In die Taalkamer worden 77 dialectfragmenten uit heel Nederlandstalig België (+ Frans-Vlaanderen, Zeeuws-Vlaanderen en Maastricht) ten gehore gebracht. De fragmenten komen uit het geluidsarchief van de Vakgroep Nederlandse Taalkunde. In 2003 werd gewerkt aan een cd-rom met daarop alle teksten en geluidsfragmenten. De teksten over de verschillende dialectgroepen en de transcripties werden gepubliceerd in het speciale Taalkamernummer van Oost-Vlaamse Zanten 2003-3/4 (onder redactie van Jacques Van Keymeulen). Wie belangstelling heeft voor dat nummer, kan het bestellen bij Luc Beyens (Vinkendal 32, 9031 Drogen 09/2265205). Het kost 6 Euro.

Voordrachten door de WVD-redactie

Magda Devos hield drie lezingen voor Markant: voor Markant Stekene (3 februari) over *Het dialect van Stekene in zijn historisch en geografisch kader*, voor Markant St.-Niklaas (22 mei) over *De regenboog van de Vlaamse dialecten* en voor Markant Koekelberg (5 juni) over *Ontstaan en ontwikkeling van de Zuid-Nederlandse dialecten*. Op 25 maart 2003 sprak ze in Leuven voor de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde met de lezing *Waar komen onze familienamen vandaan?* Ze presenteerde het WVD op 28 april 2003 in Oostduinkerke voor de culturele vereniging Vrouwenstemmen met: *Het Woordenboek van de Vlaamse dialecten: voorstelling van het project* (samen met J. Van Keymeulen)..

Jacques Van Keymeulen sprak voor een aantal culturele kringen over dialectologie en het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten: op 9 januari voor 'De Koperen Passer' in Oostakker, op 15 februari voor "'t Salontje' in Gent, op 29 maart voor het Davidfonds van Wichelen en op 2 juni voor de C.R.M. van Zomergem. In Brussel had hij het op 28 januari voor de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie over *Semasiologische onderzoekbaarheid: de vorm van de trefwoorden in de grote dialectwoordenboeken (WBD, WLD, WVD)*. Op de 7de dialectdag in Middelburg (22 maart) presenteerde hij tweemaal de Taalkamer-cd-rom.

Veronique De Tier hield lezingen over het WVD en dialectwoordenschat voor de seniorenacademie van Lochristi en Deinze resp. op 25 januari en 12 februari,

weer bespot in het zeer bekende Eeklose sjibbolet *spe'n die re'n en an de za'n blijvn pla'n* (spekken die rekken en aan de zakken blijven plakken) dat in allerlei varianten bekend is.

Klinkers

Niet alleen afwijkende medeklinkers vallen op, ook klinkers met een opvallende uitspraak komen aan bod. Ontronding van klinkers is bijvoorbeeld een vaak voorkomend kenmerk dat in diverse gebieden aanleiding heeft gegeven tot spotzinnetjes. We spreken van ontronding als oorspronkelijk geronde klinkers met gespreide lippen worden uitgesproken. In de Denderstreek en in het Waasland levert het dan ook sjibbolets op van het type: *'t is negen ieren; we gaan de mieren schieren want de mieren kruipen op de blaffetieren* (het is negen uur; we gaan de muren schuren, want de mieren kruipen op de blaffeturen). Ook in het noordwesten van Oost-Vlaanderen komt ontronding heel zeldzaam nog wel eens voor, zoals te horen is in het Maldegemse *diest* (= duust, duizend) in *veuveuveufig diest euzdere veuzen in e zweunskarre* (vijfenvijftig duizend ijzeren vijzen in een zwijnskar).

Eigenlijk wordt dit zinnetje vooral gebruikt om te spotten met de eu-uitspraak voor een Nederlandse *ij*. Een variant is *euzderen veuzen en ajtenen baten* (ijzeren vijzen en houten bouten).

Dit laatste voorbeeld brengt ons bij de *ou*, die op heel veel verschillende manieren kan worden uitgesproken. In de noordelijke grensstreek tussen Oost- en West-Vlaanderen kent men allerlei varianten van hout, zout, boter en smout (o.a. *aeit, zaeit, bodder en smaeit - oekt, zoekt, beuter en smoekt - auwt, zauwt, beuter en smauwt*) om de zeer gedifferentieerde ou-uitspraak in die omgeving duidelijk te maken. Ook in de omgeving van Zwijnaarde kent men iets vergelijkbaars: *òòt, zòòt, smòòt, Zwijnaardse kòòt. Aet, zaet, smaet, Zevergemse kaet* (hout, zout, smout, Zwijnaardse/Zevergems kout (= gebabbel)).

Natuurlijk kennen ook andere klinkers hun uitspraakeigenaardigheden: in de streek van Oostende (maar ook in Nieuwpoort en Bredene) wordt de *ee* als *èè* uitgesproken en dat is te horen in *'k zitn mè me èène bèèn in de zèè en mè me ander bèèn in e hèèle tèèle geètevlèès* (ik zit met mijn ene been in de zee en met mijn ander in een hele teil geitevlees).

We spraken al even over de *ij* in Maldegem, maar in West-Vlaanderen wordt de *ij*, uitgesproken als *ie*, zoals uit het vrij bekende *tetietatuute* ('t is tijd dat het uit is) blijkt, eveneens bespot. De uitspraak van de *ui* wordt er nog meer op de korrel genomen. Denken we maar aan het algemeen bekende *o te ruut uut tuus is en trint trint trin* (als de ruit uit het huis is en het regent dan regent het erin) of in *'t zit*

Zeiksala met vette kousen: smakelijk!

0. Inleiding

De groenten waarmee we tegenwoordig zo vertrouwd zijn, bestaan al een paar duizend jaar. Ze ontstonden uit enkele eetbare wilde planten, die steeds weer zorgvuldig geselecteerd werden. Zo zijn bv. alle koolsoorten ontstaan uit éénzelfde plant, de wilde kool.

De moderne groenten zouden vandaag de dag in het wild niet meer overleven. Bij het kweken en ontwikkelen van de verschillende soorten werden, door vooral op smaak en opbrengst van de groenten te letten, de natuurlijke afweerstoffen tegen mogelijke belagers uitgeselecteerd. Zonder menselijke bescherming worden groenten m.a.w. binnen de kortste keren door insecten en slakken opgepeuzeld.

Toch werden tot voor een paar tientallen jaren nog verschillende wilde planten in de keuken gebruikt. Naar aanleiding van de vragenlijst over de dialectbenamingen voor groenten, vroegen we ons af of in de recente flora-afl levering geen sporen terug te vinden zijn van het verbruik van wilde planten als groente. Bij een aantal planten vonden we in de dialectbenamingen inderdaad verwijzingen naar het menselijke verbruik. Enkele wilde planten worden als groente gegeten; er bleken echter ook verschillende planten als smaakmakers in de keuken (en daarbuiten) gebruikt te worden.

1. Wilde planten als volwaardige groente

1.1. Paardebloem

De bekendste eetbare wilde plant blijkt de paardebloem (*Taraxacum officinale*) te zijn (zie ook kaart omslag). De plant is bij iedereen bekend, komt overal algemeen voor en groeit erg gemakkelijk. Er is bijgevolg in ongeveer elk Vlaams dorp wel een benaming voor de paardebloem gevonden - en vaak zelfs meerdere benamingen. Die verschillende opgaves wijzen zeker niet op vergissingen van de informanten; de paardebloem blijkt effectief vaak meerdere namen te krijgen, die elk verwijzen naar een ander gebruik van de plant. In wat volgt, overlopen we die gebruiken en de bijbehorende benamingen. Daarbij gaan we niet te diep in op precieze verspreidingsgegevens; met 91 verschillende benamingen voor één plant zou ons dat te ver leiden.

Paardebloem was vooral populair als saladekruid in de Vlaamse keuken. Doordat de plant zo algemeen voorkwam en goed groeide, was ze voor iedereen binnen bereik. Op het gebruik als salade wijzen namen als *meerssala(de)*, *moorsala*,

Hout, zout, boter en smout: dialectbewustzijn in Frans-, West-, Zeeuws- en Oost-Vlaanderen.

1. Inleiding

Een tijd geleden vroegen we in een WVD-vragenlijst aan onze medewerkers of ze spotzinnigjes kenden waarmee men het dialect van naburige dorpen 'vriendelijk' kon bespotten. We herhaalden deze oproep ook in de Vlaamse media. Op basis van deze gegevens konden een aantal auteurs een overzicht geven van bekende en minder bekende spotzinnigjes en -rijmpjes in het Nederlandse taalgebied. Dit kaderde in het thema van de 7de Dialectendag, die onlangs in Middelburg plaatsvond.

Dergelijke zinnigjes worden ook *sjibbolets* genoemd; het zijn woorden of uitdrukkingen waaraan iemands taal of dialect gemakkelijk te herkennen is. Het Hebreeuwse woord *sjibboleth*, dat oorspronkelijk 'korenaar' betekende, komt uit het Boek der Rechters (12:1-15): twee Semitische stammen, de Efraïmieten en de Gileadieten, voerden er strijd. De laatsten lieten na hun overwinning de vluchtende Efraïmieten bij de overtocht van de Jordaan het woord *sjibboleth* nazeggen. Als ze het woord niet met de correcte *sj*-klank uitspraken, werden ze gedood.

Hetzelfde - geromantiseerde - verhaal kennen we in Vlaanderen waarbij in 1302 Franstaligen herkend werden als ze *schild en vriend* niet op de correcte manier uitspraken. In Nederland zorgde het uitspreken van de *sj*- in een woord als *Scheveningen* ervoor dat Duitstaligen konden worden herkend.

In wat volgt geven we enkele voorbeelden van dergelijke sjibbolets in onze Frans-, West-, Oost- en Zeeuws-Vlaamse dialecten.

2. Afwijkende klanken

Als we het binnengekomen materiaal bekijken, dan valt vrij vlug op dat er in de meeste zinnigjes gespot wordt met de uitspraak van klanken. Dit is niet opmerkelijk, want net de afwijkende uitspraak is voor taalgebruikers een heel opvallend verschijnsel. Daarom bespreken we eerst een aantal fonologische kenmerken. We beginnen met enkele voorbeelden die de afwijkende uitspraak van een aantal medeklinkers bespotten, om vervolgens enkele voorbeelden te bespreken waarin de afwijkende uitspraak van klinkers aan bod komt.

Medeklinkers

De medeklinkercluster *sch*-, die zijn oorsprong vindt in een oudere *sk*-, komt vrij vaak voor in sjibbolets. Op verschillende plaatsen in het Nederlandse taalgebied

De wortel is versterkend, maagversterkend, scheurbuikwerend, bloedzuiverend, koortswerend en afzettend. Men gebruikt het afkooksel tegen de geelzucht, de leverziekten, de waterzucht, enz...

Benamingen die nog aan dit gebruik herinneren zijn *cichorei*, *cichoreibloem*, *suikerij*, *suikerijbloem*, *suikerijkruid*, *suikerijsla*, *suikersala* en *wilde suikerij*.

1.2. Zuring

Een tweede erg bekende eetbare wilde plant is zuring (*Rumex spec.*). Voor deze plant bestaat echter heel wat minder variatie aan dialectbenamingen dan voor de paardebloem. De belangrijkste woorden zijn *zuring* en *zurkel*, die beide de zurigheid van de plant benoemen. Het woord *zurkel* komt enkel in Vlaanderen voor en is waarschijnlijk ontstaan uit *zuring* - het kan een diminutiefvorm zijn, of een contaminatie met het Franse *surelle*. In de streek van Ieper-Poperinge komt de benaming *dokkestalen* voor, in Frans-Vlaanderen *dokkestaal*. De benaming *dokke* wordt vaak gegeven aan planten met grote bladeren; *staal* is een West-Vlaamse benaming voor harde, dikke stelen van planten.

Dit cruydt wordt tussilago ende oock bechion gheheeten nae sijn kracht, te weten om dat het den hoest ghenesen kan (...)

Van deze plant weet men ook zeker dat ze gerookt werd. Bij andere planten die een benaming met *tabak*- krijgen, is het ook mogelijk dat de plant deze naam wegens gelijkenissen met echte tabaksbladeren kreeg. Het gaat dan ook meestal om planten met grote bladeren. Gewone smeerwortel (*Symphytum officinale*), koningskaars (*Verbascum thapsus*) en de melkdistelsoorten (*Sonchus spec.*) krijgen de benaming *wilde tabak* (*wilde toebak*); de sleutelbloem (*Primula spec.*) de namen *tabaksbloem(etje)* en *tabakskruid* en voor zeewier met langwerpige, gegolfd blad vinden we het woord *tabakblaren*.

Uitschieters in deze reeks zijn de woorden *pruimpje* en *pruim(pjes)tabak*, die in Zeeuws-Vlaanderen opgegeven worden voor de vruchtkegels van de els. Over het gebruik van de elzenproppen als pruimtabak konden we niets terugvinden, maar het staat wel vast dat een aftreksel van de bast, jonge takken en vruchten van de els gebruikt werd als mond- en gorgeldrank. Misschien was het gebruik als pruimtabak daarvan afgeleid.

4. Slot

Hoewel we in dit artikel slechts een beperkte hoeveelheid planten bespraken, treden enkele benoemingsmotieven duidelijk naar voren. Elk van deze benoemingsmotieven toont aan dat een plant vroeger gegeten werd.

De duidelijkste aanwijzing voor consumptie van de plant is een verwijzing naar de smaak - enkel van planten die men eet, is de smaak bekend. Voorbeelden daarvan zijn de benamingen *zouterik* voor zeekraal en *zuring*.

Een tweede duidelijke verwijzing naar consumptie is de manier waarop de plant gegeten wordt - een benaming als *zuignetel* bijvoorbeeld geeft aan hoe men de plant consumeerde.

Hierbij sluit een derde benoemingsmotief aan, dat naar de bereiding van de plant verwijst; *palingkruid* en *hetekoekkruid* zijn daar voorbeelden van.

Het vergelijken van de plant met een bekende tuingroente, omdat ze erop lijkt en op dezelfde manier geconsumeerd kan worden, is een volgend benoemingsmotief waaruit de consumptie afgeleid kan worden. In de Vlaamse dialecten vinden we erg veel samenstelling met *-salade*: bij de paardebloem zijn dat er erg veel, maar ook *zeesalade* voor de zeekraal is er een voorbeeld van.

Tenslotte vormt de verwijzing naar de medicinale eigenschappen van de plant nog een randgeval. De medicinale eigenschappen zijn slechts gekend door het eten van de plant, maar dat betekent niet dat de plant werkelijk als groente beschouwd werd. Benamingen als *zeiksla* (paardebloem), vormen een geval apart, de plant werd vaak als salade gegeten, de vochtafdrijvende eigenschappen nam men dan op de koop toe.

toekruid in hartige pannenkoeken of kruidkoeken. Voor deze kruidkoeken werden, naargelang van de streek, verschillende wilde kruiden gebruikt, maar een constante in alle recepten is het boerenwormkruid. Vooral in West-Vlaanderen vinden we benamingen terug die daarnaar verwijzen: *hetekoekekruid*, *kruidkoek*, *pannekoeke(n)kruid* en *palullekruid* (*palul* is een West-Vlaams dialectwoord voor pannenkoek). Enkele keren werd het woord *knopjes-* of *knoopjeskruid* opgegeven. Dit kan verwijzen naar de bloeiwijze van boerenwormkruid, maar in enkele recepten wordt ook aangeraden enkel die knopvormige bloemen te gebruiken in de kruidkoeken - misschien heeft dat de naamgeving van de plant beïnvloed.

Over alle nuttige aspecten van boerenwormkruid vinden we bij Dodoens nog volgend citaat:

Het saet van dit cruydt wordt van het gemeyn volck tegen de wormen des buycks, soo wel de lange als de ronde, gebruyckt: want het jaeght die uyt ende doodtse in wat manieren dat het inghenomen wordt. In de lente pleeghtmen van de teere bladerkens met eyeren koekskens te maecken; dewelcke den smaeck seer aengenaem ende lieflijck in den mont zijn en de mage heel nuttelijck. Het sap van dit cruydt met wijn ghedroncken oft oock 't water daer 't in ghesoden is gheweest verweckt de pisse, versoet de smerte der blasen ende gheheest de ghene die al druypende pissen.

2.2. Sleutelbloem

Net als het hierboven besproken boerenwormkruid, is de sleutelbloem (*Primula*) vooral als toekruid bij gebak bekend. De plant heeft geen spectaculaire medicinale eigenschappen, maar bevat wel veel gele kleurstof, waardoor het gebak een gelere kleur kreeg. Dat gaf de indruk dat er veel eieren in het gebak verwerkt waren, en dat het dus van goede kwaliteit was. Namen die daar nu nog op wijzen zijn *bakbloem*, *bakkersbloem*, *bakkerskruid*, *bakkertje*, *bakkerinnetjes*, *bakkruid*, *ei(er)bloem* en *ei(er)kruid*.

In tegenstelling tot boerenwormkruid is de sleutelbloem vandaag de dag als keukenkruid totaal in onbruik geraakt, wat waarschijnlijk verklaard kan worden door het steeds zeldzamer worden van de plant.

2.3. Wilde tijm

Wilde tijm (*Thymus serpyllum*) is een lage, kruipende plant met een aangename smaak, die nog steeds erg veel als kruiden gebruikt wordt. In het wild komt de plant niet zo algemeen voor, maar toch genoeg om in het Waasland een paar keer de benaming *palingskruid* te laten optekenen. Wilde tijm werd er gebruikt om paling, een streekgerecht, te kruiden. Andere dialectbenamingen die naar de geur

verwijzen zijn *lievevrouwebedstro* en *onzelievevrouwebedstro*. Tijm werd net als het echte lievevrouwebedstro vanwege de aangename geur geplukt en gedroogd.

2.4. Hondsdraf

Hondsdraf (*Glechoma hederacea*) is een kleine lipbloemige plant met opgerichte stengels en blauwe bloemen. Ze heeft een verrassend frisse smaak en geur. Net als het hogervermelde tijm werd ze blijkbaar aan palinggerechten toegevoegd, De Bo geeft voor West-Vlaanderen het woord *palingsrank* op.

3. Wilde planten in andere consumptietoepassingen

3.1. Witte dovenetel

De benamingen voor de witte dovenetel (*Lamium album*) werden al eerder in WVD-Contact besproken. Toen vermeldden we de benamingen *zuignetel* en *zuigtengel*, *zoete netel* en *zoete tengel*. Deze woorden verwijzen naar het oude kindergebruik om de nectar uit de witte buisbloempjes van dovenetels te zuigen. De nectar heeft een aangename zoete smaak.

3.2. Klaproos en slaapbol

De klaproos (*Papaver rhoeas*, *Papaver dubium*, *Papaver argemone*) en de slaapbol (*Papaver somniferum*) zijn nauw verwant, en dat is ook aan de dialectbenamingen te merken. In de context van dit artikel zijn vooral de